

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA aardrijkskunde - vmbo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA aardrijkskunde. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vakniveau. Bij elke vraag is ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA vmbo-bb en een PTA vmbo-kt, waarbij de voorbeelden soms ook uitwisselbaar zijn. Wanneer er sprake is van de verrijkingsdelen, geldt dat alleen voor de vmbo-gl/tl.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA aardrijkskunde?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
In de onderwijsvisie van de school speelt leren op locatie een belangrijke rol. In de onderbouw vormen aardrijkskunde en economie een leergebied gericht op werken in de detailhandel. In de bovenbouw onderzoeken en bezoeken leerlingen vanuit aardrijkskunde verschillende bedrijven/instellingen. Drie stagebezoeken tellen mee als een handelingsdeel binnen het SE.	Op onze school hebben we een variant van Wetenschapsoriëntatie voor het vmbo. Het vak aardrijkskunde biedt veel mogelijkheden tot onderzoek doen. Dat doen we in opbouw van de onderzoekscyclus, van begeleid naar meer zelfstandig onderzoek. De leerling kiest uit de SE-domeinen zelf drie onderzoeken in de eigen regio.

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
We zijn een brede vmbo school waarbij toetsing in de praktijk centraal staat. Onze leerlingen moeten kunnen zien en ervaren wat het resultaat is van een toets in de praktijk. In het PTA is dat vertaald in drie theorietoetsen en vijf praktijkopdrachten.	We letten in de bovenbouw goed op de afsluitende functie van toetsing. Dat betekent ook dat de SE-toetsen een substantiële omvang hebben. In de onderbouw maar ook in de bovenbouw richting de SE-toetsen geven we het leren zoveel mogelijk formatief vorm. Dat wordt ook zichtbaar bij de schoolexamens, waar bijvoorbeeld meer feedbackmomenten zijn ingericht rond de vaardigheidsonderdelen.

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter dus een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
De drie SE-domeinen worden in klas 3 getoetst. In leerjaar 4 worden de SE-onderdelen van de CE-onderwerpen in één SE getoetst samen met een onderzoeksopdracht 'Bevolking en ruimte'.	De SE-domeinen 'Bronnen van energie' en 'Grenzen en identiteit' worden door middel van de casus AK/V/6 'Grenzen en identiteit Noordelijke IJszee' met elkaar verbonden via het Noordpoolspel. De eindtermen van deze twee domeinen komen hierin volledig terug. Door middel van het spel sluiten de leerlingen deze twee domeinen én de casus af. Het overgebleven SE 'Arm en rijk' wordt in een theorietoets getoetst.

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op aardrijkskunde? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
We zien aardrijkskunde als een vak van en voor de toekomst. De LOB-uren gebruiken wij voor aardrijkskunde in het mbo. Per beroepsgericht profiel bieden wij 'aardrijkskunde op maat' aan. Met name de leerlingen met de profielen Groen en Economie en ondernemen hebben baat bij specifieke aardrijkskundige kennis en vaardigheden. Denk aan kaartlezen, bodem- en grondsoorten of bevolkingsonderzoek om klanten/klantenbehoeften in kaart te brengen. In het PTA komt dat terug door eenmalig een verslag te maken. Dit is een verslag waarbij de leerling laat zien hoe hij een beroepscontext (niveau 2 of 3) heeft bezocht en daar elementen van het vak aardrijkskunde aan koppelt.	We vinden het belangrijk om maatschappelijke en actuele thema's aan bod te laten komen bij aardrijkskunde. Dat doen we door te werken met de krant in de klas. Leerlingen leren zo dat veel gebeurtenissen lokaal, landelijk of mondiaal met elkaar te maken hebben en elementen van aardrijkskunde in zich hebben. Voorafgaande aan een PTA-toets levert de leerling drie krantenartikelen in die te maken hebben met het SE-domein op drie schaalniveaus. De krantenartikelen maken deel uit van de SE-toets.

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
In elk geval het examenprogramma, de handreiking schoolexamens vmbo en de website van de vakvereniging.	Het examenprogramma, de syllabus, de handreiking schoolexamens aardrijkskunde vmbo en ter inspiratie maken we gebruik van de websites Geobronnen en de Aardrijkskunde community waar collega's voorbeelden delen.

6. Hoe komen alle domeinen van het schoolexamen in balans aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
Het examenprogramma is gebalanceerd opgebouwd. Alle domeinen en dus ook de SE-domeinen zijn ongeveer even groot qua inhoud. De leerling heeft de vrijheid om aan te geven bij welk SE-domein hij zijn praktische opdracht wil doen. Per domein is er een keus uit drie behapbare onderzoeken.	We starten in leerjaar 3 met de zes eindtermen van het SE die te maken hebben met de eigen regio. Vervolgens worden de overige eindtermen van de SE-domeinen getoetst in leerjaar drie, één per toetsweek.

7. Hoe komen de zes algemene onderwijsdoelen uit de preambule aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
In het PTA staat per domein aangegeven waar welke onderdelen van de preambule een plaats hebben. De nummers van de doelen uit de preambule staan bij de eindtermen.	Voor de tl-leerlingen ligt de nadruk op 'leren leren' en 'leren uitvoeren' in leerjaar 3. Vervolgens komt 'leren reflecteren op het leer- en werkproces' aan bod bij het onderzoek eind derde leerjaar. 'Leren reflecteren op de toekomst' is verbonden met LOB.

8. Kies je ervoor om CE-domeinen ook op te nemen in het PTA? Wat zijn hierbij de overwegingen?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
Ja, door de structuur van het examenprogramma is het logisch om CE-stof op te nemen in het PTA. In elk domein zit een deel SE en bij deze eindtermen worden voorwaardelijke begrippen geleerd die weer worden toegepast in het CE-gedeelte. We willen er wel zeker van zijn dat de leerlingen voldoende theoretische inhoud hebben. We zijn steeds op zoek naar hoe we CE-stof op een betekenisvolle manier kunnen toetsen.	Ja, er zit in de SE-stof voorwaardelijke kennis voor de CE-delen. Maar we toetsen de CE-onderdelen niet op dezelfde manier als in het CE. De CE-delen worden gekoppeld aan de actualiteit van de macro-regio van de verrijkingstof.

9. In je PTA mag je onderwerpen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Wat zijn de overwegingen om hier wel/niet voor te kiezen?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
Wij kiezen daar bewust voor en maken een fietsexcursie door landschappen. Het zou een gemiste kans zijn wanneer je de leerlingen niet meeneemt naar buiten en drie van de zes Nederlandse landschappen kan laten zien rond onze school.	Wij kiezen voor extra onderwerpen, namelijk vanwege het bezoek aan de haven van Rotterdam. De thema's transport, mobiliteit en globalisering zitten niet echt in het examenprogramma, maar is voor veel van onze leerlingen relevant want ze stromen door naar de havo of komen terecht in de haven via het mbo.

10. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
Veel leerlingen zijn gebaat bij toetsvormen waar een concreet product uitkomt. Dus naast enkele theorietoetsen hebben we ook verschillende producten waaronder kaarten en posters. De poster 'beeld van de toekomst' past in de eindterm over LOB.	We kiezen voor een mondeling als vast onderdeel in het PTA. Daarnaast is de schetskaart een uitstekend middel om bij verschillende SE-onderdelen in te zetten.

11. Hoe worden de SE-toetsen over de leerjaren van de bovenbouw verdeeld?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
De meeste SE-toetsen vinden plaats in leerjaar 3, omdat het relatief grote SE-toetsen zijn met praktijk- en onderzoeksopdrachten. In leerjaar 4 is er alleen nog een SE-toets over de SE-eindtermen uit de CE-onderdelen over de eigen regio.	We toetsen zowel in klas 3 als klas 4, waarbij het zwaartepunt in klas 4 ligt. Zo krijgen de leerlingen een indruk van de zwaarte van het examen.

12. Hoe stem je het PTA aardrijkskunde af met de PTA's van de andere vakken?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
Er is al jaren het BiAk-project met biologie. Dat loopt gelijk op in tijd. Bij aardrijkskunde behandelen we het SE-domein 'Water' en bij biologie het domein 'Ecosystemen'. De leerlingen doen daarna wateronderzoek en verrichten metingen.	Met Nederlands is er taalanalyse van aardrijkskundige teksten op oorzaak-gevolgredeneringen. Dat doen we één keer per periode met een docent Nederlands. In de PTA-toets komt één oorzaak-gevolgvraag terug. Vakinhoudelijk is er afstemming met economie en maatschappijleer over de multiculturele samenleving (domein Bevolking en ruimte) en de economische activiteiten in de buurt.

13. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (vmbo-bb)	Voorbeeld 2 (vmbo-kgt)
<p>Elk jaar plannen we met de vaksectie een moment in maart om het hele PTA te evalueren en voeren we eventuele wijzigingen door: inhoud, vorm en afname. Daarna volgt een controle door de examencommissie, waarna soms ook nog wordt aangepast.</p> <p>Daarbij zoeken we op internet ook altijd enkele PTA's van andere vmboscholen op om te kijken of we daarvan kunnen leren.</p>	<p>Twee collega's zijn verantwoordelijk voor het maken van het PTA vmbo in april. Een derde collega (toezichthouder) checkt ze voordat ze naar de schoolleiding gaan.</p> <p>Na de kerstvakantie in de tweede toetsweek bekijken de drie collega's de voortgang en knelpunten.</p> <p>Zo maken we als collega's voor maximaal twee jaar een PTA voor een afdeling. Vervolgens wisselen we: of je wordt toezichthouder of je ontwikkelt voor de andere afdeling.</p>